

9. LEKCE

POČÁTKY CÍRKVE

Kniha Skutky apoštolů je vhodný výchozí rámec, který představuje ve správném kontextu život prvotní církve, její vznik a vývoj, a dále život a listy svatého Pavla, o nichž lze říci, že tvoří základ a jádro pojednávané části Nového zákona.

Ve světle Skutků apoštolských mohou být správně pochopeny a vykládány také ostatní listy a Zjevení svatého Jana.

Apoštolové poznali, že Ježíš je Cesta, po níž je třeba se vydat, a pochopili, že právě v tom spočívá jejich poslání. Následovat Ježíše tedy pro učedníka znamená zvolit si novou cestu. Křesťané byli nazýváni „následovníky Cesty“ (některé překlady uvádějí „směr“ či „učení“) a v knize Skutky apoštolů nalezneme mnoho odkazů na toto tvrzení: Pavel jde do Damašku, aby odtud v poutech přivedl ty, kdo se hlásí k této cestě (srov. Sk 9,2), pronásledoval tuto cestu až na smrt (srov. Sk 22,4 – viz poznámka) a nakonec se k této cestě sám přiznává (srov. Sk 24,14). Ve Skutcích se tento termín používá poměrně běžně, jak můžeme vidět v kapitolách 18,25-26; 19,9,23; 24,22.

Při čtení Nového zákona si uvědomujeme, že **průběh této cesty nebyl snadný, naopak jej provázelo mnoho těžkostí zapříčiněných jak zevnějšku (nepochopení, pronásledování židy i pohany), tak zevnitř (rozdělení, odlišnosti v mentalitě, scestná učení aj.).**

To nás však nesmí pohoršovat, nýbrž má nás to vést k tomu, abychom se na současné církevní problémy dívali z téhož evangelního pohledu apoštolů. Tyto spisy budou vždy přinášet světlo pravdy pro všechny, kdo následují Cestu.

Prameny: kniha Skutky apoštolů – model křesťanského života

V evangeliu se setkáváme s tím, že Ježíš konal svou veřejnou činnost pouze v Izraeli, avšak pro to, aby se jeho poslání rozšiřovalo po celém světě, vytvořil skupinku učedníků-apoštolů (tzn. vyslaných).

Kniha, v níž se dozvídáme o těchto začátcích, nese název Skutky apoštolů. Seznamuje nás s prvními kroky církve rodící se po Ježíšově zmrtvýchvstání. Jedná se vlastně o dějiny prvotní církve. Tato kniha mluví o vzniku prvních křesťanských komunit skrze působení Ducha svatého a na základě kázání apoštolů a prvních křesťanů.

Autor

Podle tradice je za autora Skutků i třetího evangelia považován Lukáš. Můžeme tvrdit, že oba tyto spisy jsou jedním dílem, napsaným ve stejném stylu. **Skutky jsou pokračováním Lukášova evangelia, jak je výslovně řečeno i v příslušných úvodech (srov. L 1,3; Sk 1,1).**

Lukáš obě knihy věnuje jistému Theofilovi. Pravděpodobně se jedná o křesťana, kterému už bylo hlášáno evangelium a rovněž adresovány Lukášovy spisy sepsané v pořadí potřebném pro to, aby poznal věrohodnost zvěstovaného učení. Přestože se může jednat o literární fikci, na kontinuitě obou spisů to nikterak neubírá.

Lukáš nebyl jedním z dvanácti apoštolů ani přímým svědkem Ježíšova života a hlásání. Byl to pravděpodobně lékař z Antiochie Syrské, původem z řecké kultury, který se **obrátil na křesťanskou víru poté, kdy první misionáři přinesli evangelium za židovské hranice.** Stal se Pavlovým společníkem na jeho cestách (srov. Ko 4,14; 2Tm 4,11; Fm 24).

Lukáš zůstal v Římě nejméně dva roky a pro sepsání svého evangelia (přibližně kolem roku 80) použil různorodé materiály. Zdrojem se mu staly již sestavené písemné prameny skládající se z Ježíšových skutků a výroků, které rovněž použili Marek a Matouš, ale vycházel i z vlastních poznatků ze svých cest a také pramenů pocházejících z nejstarších komunit v Jeruzalémě a Cesareji.

Pro sepsání Skutků použil Lukáš obdobnou metodu. **Nebyl přímým svědkem počátku života církve, stal se Pavlovým společníkem od roku 50. Proto ve Skutcích nalezneme dvě odlišné části. První část (1.-15. kapitola) zachycuje období od Ježíšova zmrtvýchvstání, které Lukáš popisuje zprostředkovaně podle toho, co mu jiní vyprávěli. Druhá část (16.-28. kapitola) vypráví o zážitcích, jež se přihodily Lukášovu učiteli Pavlovi a jichž byl vícekrát přímým svědkem** (srov. Sk 16,10-17; 20,5-15; 21,1-8; 27,1-28,16; kde autor mluví v první osobě plurálu).

Většinou se tedy **sepsání Skutků datuje do let 80-85** v Řecku.

BKš

Biblická korespondenční škola

Koinonia Jan Křtitel
Oáza – Plzeň

Budilovo nám. 1
321 00 Plzeň-Litice
Tel.: 377 828 180
E-mail:
bks@koinonia.cz
Web site:
www.koinonia.cz
http://bks.koinonia.cz

Cíl spisu

„První knihu, Theofile, jsem napsal o všem, co Ježíš činil a učil od samého počátku...“ (Sk 1,1). To jsou počáteční slova prologu knihy Skutků a spojují nás tak s prologem Lukášova evangelia (srov. L 1,1-4).

Autor nám zde výslovně sděluje svůj úmysl:

- shromáždit všechny informace od počátku,
- sepsat vše v pravém sledu,
- poukázat na věrnost poselství těch, kteří se stali očitémi svědky těchto faktů,
- dát spisu hodnověrnost a důkladnost.

Oba Lukášovy spisy jsou adresovány Theofilovi, proto to, co se říká v prologu evangelia, se vztahuje také na Skutky.

Skutky nejsou deníkem, který by čtenáři nabízel chronologický přehled událostí, ale plodem práce věřícího člověka zamýšlejícího se nad událostmi s časovým odstupem, aby co nejpřesněji odhalil jejich pravý význam. Jedná se o příběh skutečný a historicky doložený, přitom však teologický, nikoliv novinářsky zpracovaný.

Teologický obsah

Můžeme tedy říci, že kniha Skutků není knihou čistě historickou, nýbrž je **teologickou esejí. Tato kniha popisuje historii, která se snaží interpretovat fakta ve světle víry, dát jim pravý význam** a vidět v nich Boží působení.

V knize nacházíme zprávy o:

- působení Ducha svatého, který církev vede a utváří,
- problémech prvotní církve,
- důležitosti církve jakožto matky, tzn. církve v Jeruzalémě a prvního apoštolského společenství,
- postupném šíření evangelijního poselství po celém světě,
- formaci prvních křesťanských komunit a utváření příslušné církevní struktury.

Ježíš v okamžiku svého nanebevstoupení svěřil svým učedníkům následující poselství: „Dostanete sílu Ducha svatého, který na vás sestoupí, a budete mi svědky v Jeruzalémě a v celém Judsku, Samařsku a až na sám konec země“ (Sk 1,8). Ve Skutcích nám **Lukáš dokazuje, že se toto poslání opravdu uskutečnilo**: apoštolové svědčili nejprve v Jeruzalémě (srov. Sk 1-5), v důsledku pronásledování vypuknuvším po Štěpánově smrti pak Duch svatý přivedl Filipa – jednoho ze „sedmi“ – do Samaří, aby zde hlásal dobrou zvěst o Božím království (srov. Sk 8,12). Tentýž Duch poté vyslal Pavla a Barnabáše na velkou misi do Malé Asie (srov. Sk 13-14), aby se tak ukázalo, že Bůh otevírá cestu k víře i pohanům (srov. Sk 14,27). Pavel se stává vzorem evangelizátora, který přinesl dobrou zvěst až na konec země, do Říma – hlavního města tehdejšího světa (srov. Sk 28,31).

Ve světle této historické chronologie můžeme Skutky chápat jako uzavřenou knihu, avšak v určitém smyslu je to současně kniha otevřená, neboť dílo evangelizace teprve začalo a bude se dále úspěšně rozvíjet. Kniha Skutků je modelem, který slouží jako podnět a zdroj motivace pro poslání církve v každé době. Je to Boží zjevení projevující se plodností křesťanské komunity. **Skutky tedy můžeme charakterizovat jako dějiny prvotního hlásání církve o Božím království a jeho rozšiřování po celém světě.**

Struktura knihy

Je obtížné s přesností určit Lukášův pracovní plán – odborníci uvádějí několik návrhů. Pravděpodobně se nezmýlíme, budeme-li sledovat to, co kniha sama říká.

1. část: Od počátků v Jeruzalémě až po jeruzalémský koncil (srov. Sk 1,1-15,35)

Ježíš shromažďuje své učedníky a připravuje je na přijetí Ducha svatého, aby v jeho poslání dále pokračovali (nanebevstoupení: 1,1-11).

a) Komunita v Jeruzalémě (1,12-5,42)

- zvolení Matěje jakožto náhrady za Jidáše Iškariotského a jeho připojení k Dvanácti (1,12-26)
- Letnice a Petrova řeč (2,1-41; obzvláště verše 30-31)

První shrnutí života prvotní církve:

- modlitba (2,42-47),
- uzdravení chromého a Petrova promluva (3,1-26),
- zatčení Petra a Jana a jejich řeč (4,1-22),
- modlitba v pronásledování (4,23-31).

Druhé shrnutí života prvotní církve:

- sdílení (4,32-35),
- sdílení majetku, Barnabáš (4,36-37),
- prvotní hřích církevní komunity, Ananiáš a Safira (5,1-11).

Třetí shrnutí života prvotní církve:

- zázraky (5,12-16),
- zatčení apoštolů a Petrova řeč (5,17-41).

Závěr: • apoštolové hlásají radostnou zvěst (5,42).

b) Otevřenost pohanům (6,1-15,35)

Misionářská činnost helénistů:

- vyvolení „Sedmi“, Štěpánova řeč a jeho smrt (6,1-7,60),
- Šavel schvaluje Štěpánovu smrt (8,1),
- pronásledování učedníci začínají kázat mimo Jeruzalém (8,1-4),
- Filip (jeden ze Sedmi) káže v Samařsku (8,5-25),
- Filip křtí jednoho proselytu – pohana obráceného na židovství (8,26-40),
- povolání Pavla, kázání v Damašku a v Jeruzalémě (9,1-31).

Petrova misionářská činnost:

- dva Petrovy zázraky (9,32-43),
- Petr křtí Kornélia a jeho rodinu (Kornélius byl člověk bohabojný – pohan-sympatizant židovství),
- Petrova promluva (10,1-11,18).

Misionářská činnost antiochijské církve:

- založení církve v Antiochii (11,19-26 v souvislosti s kap. 8,4),
- Barnabáš a Pavel jsou posláni jako misionáři do Malé Asie (13-14).

První Pavlova mise v letech 46 až 48:

- intermezzo: Petr zatčen, poprava apoštola Jakuba (12),
- Pavel je po svém návratu poslán, aby jeruzalémské církvi poskytl pomoc (11,27-30 a 15,3-4),
- jeruzalémský koncil v letech 49-50: s Pavlovou misí vyvstává problém, zda se obrácení pohané musí podříditi Mojžíšovu zákonu (15,5-11),
- shromáždění apoštolů a starších a jejich jednání o vztahu mezi židokřesťany a křesťany z pohanů; Jakub, bratr Páně (15,13-35).

2. část: Pavel přináší radostnou zvěst do Říma (srov. Sk 15,36-28,31)

Druhá Pavlova mise z Antiochie do Troady a Athén v letech 49 až 52 (Sk 15,36-18,23):

- zdrží se rok a půl v Korintu, odkud píše Tesalonickým.

Třetí Pavlova mise v letech 53 až 58 (Sk 18,24-20,38):

- zůstane dva roky v Efezu, odtud píše Korintským, Galatským a Filipským, zimu roku 57/58 stráví v Korintu, odkud píše Římanům.

Pavův odchod do Jeruzaléma, kde je vězněn – dva roky vězení v Cesareji od roku 58 do roku 60 (Sk 21-26).

Pavel je přiveden do Říma, aby zde byl souzen (Sk 27-28):

- zůstane ve vězení dva roky od roku 61-63, káže bez překážek, píše Koloským, Filemonovi a Efezským

Vznik první křesťanské komunity (srov. Sk 1-2)

Kniha Skutků začíná vyprávěním o nanebevstoupení a letnicích. Přestože tyto dvě události tvoří nepatrnou část knihy, jsou nesmírně důležité.

1. Nanebevstoupení (srov. Sk 1,2-11)

Lukáš nám předkládá **dvě vyprávění o nanebevstoupení**: jedno na konci svého evangelia jako závěr velikonočního dne (**srov. L 24,50-53**), druhé pak na začátku Skutků, kde vyjadřuje svůj blízký vztah k letnicím (**srov. Sk 1,1-14**).

V Lukášově evangeliu je nanebevstoupení skutečně zařazeno do téhož dne jako zmrtnýchvstání (stejně tak i u Marka v 16,19), zatímco ve Skutcích je popsáno jako poslední zjevení a řeč Zmrtvýchvstalého. Ježíš zde nařizuje, aby učedníci neodcházeli z Jeruzaléma, dokud nepřijmou Otcův příslib, tj. křest v Duchu svatém (srov. Sk 1,5), který z nich učiní jeho svědky v celém světě (srov. Sk 1,8). Následné **nanebevstoupení** pak Lukáš **popisuje za použití biblických symbolů a inspirovaných spisů**.

Zdůrazníme tedy **pět základních elementů**:

a) Čtyřicet dní po zmrtnýchvstání: symbolizuje čas nezbytný k tomu, aby byla zcela dokončena příprava dvanácti apoštolů ještě před přijetím Ducha svatého a zahájením jejich poslání.

b) Olivová hora: připomíná úryvek z Ezechiela (srov. Ez 10,18-22), kdy se sláva Jahveho zastavila na této hoře před svatým městem ještě před opuštěním Jeruzaléma v období babylónského zajetí. Kromě toho odkazuje i na prorockví proroka Zacharjáše (srov. Za 14,1-5), podle nějž Jahveho nohy stanou na této hoře na konci časů.

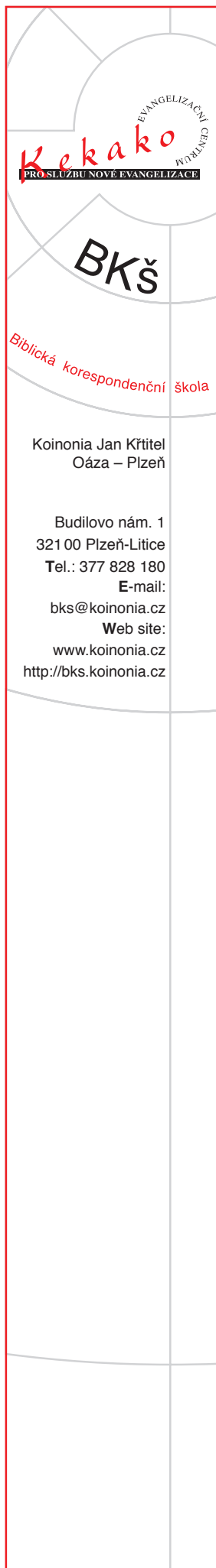
c) Oblak: v Bibli je vždy znamením Boží přítomnosti (např. na hoře Sínaj v Ex 24,15-18 a při proměnění u Mk 9,7, dále pak Mt 17,5, rovněž i L 9,34). Text společný oběma odkazům zmiňuje Syna člověka obklopeného oblakem. Oblak tedy poukazuje na Ježíšovo božství (srov. Da 7,13 a Mk 14,62): Ježíš je Bůh, který se stal člověkem.

d) Andělé: Boží služebníci, kteří lidem přinášejí nadpřirozená poselství. Ve vyprávění o nanebevstoupení zvěstují Ježíšův druhý příchod – příběh je eschatologický.

e) Apoštolové upřeně hleděli k nebi za Ježíšem, jak odchází (srov. Sk 1,9-11): analogie uchvácení Eliáše poté, co ho Eliáš požádal o dvojnásobný díl (dvě třetiny) jeho ducha (srov. 2 Kr 2,1-18). Apoštolové přijmou Ducha právě proto, že viděli Ježíše odcházet do nebe, a budou pokračovat v jeho poslání.

Ve svém nanebevstoupení byl Ježíš vyvýšen do Boží slávy a ustanoven Pánem nade vším. Umístění tohoto vyprávění na závěr velikonočních událostí zřetelně ukazuje, že tak Ježíš slavně zahájil nový způsob své přítomnosti mezi učedníky. Nyní nastává čas naplňovat poslání vedené Duchem svatým.

V souvislosti s tímto textem bychom měli zvažovat i určité obavy židovských křesťanů, neboť oni očekávali obnovu království Izraele. To lze vydedukovat jak z otázky samotných učedníků před nanebevstoupením (srov. Sk 1,6), tak z pokusů prosadit židovský zákon u obrácených pohanů (srov. Sk 11,2-3; 15,1-5). Ježíš na to odpovídá zaměřením své pozornosti na neomezené poslání provázené působením Ducha svatého.

2. Očekávající církev (srov. Sk 1,12-26)

V období mezi nanebevstoupením a letnicemi komunita, **očekávající příchod Ducha svatého, řešila dvě závažné skutečnosti: za prvé zůstat jednotná, za druhé setrvat v počtu dvanácti.**

a) Jednota

Lukáš tento bod obzvláště zdůrazňuje – věřící byli všichni shromážděni pospolu a ve svornosti (srov. Sk 1,14). Shromáždili se kolem Dvanácti a setrvali na modlitbách. Sice se jednalo o komunitu, která měla svou strukturu (10 osob na každého apoštola, celkem 120), ale chyběl jí život: Duch svatý.

b) Setrvání v počtu dvanácti – zvolení Matěje (srov. Sk 1,15-26)

Jidášova smrt byla vyložena ve světle Písma – vše se tak stalo součástí Božího plánu (srov. Sk 1,16-20). Toto bylo nezbytné k tomu, aby došlo k pochopení a překonání pohoršení nad zradou jednoho z Dvanácti, které si Pán vyvolil.

Problém, jak zachovat počet učedníků, však zůstal. Ježíš jich vybral dvanáct a ustanovil je apoštoly, aby byli s ním, kázali a měli moc vymítat zlé duchy (srov. Mk 3,14). **To oni měli soudit dvanáct izraelských kmenů na konci časů, až budou spolu se Synem člověka sedět na dvanácti trůnech (srov. Mt 19,28). Konec časů byl ohlašován jako čas znovuoobnovení dvanácti izraelských kmenů. Církev se stává dědičkou Božího plánu spásy, jehož počátky se uskutečňovaly skrze izraelský lid, a pokračuje v něm.** Příslib daný Abrahamovi a otcům přechází na církev jakožto její dědictví.

Petr je považován za mluvčího Dvanácti a celé komunity – jde o uznání mimořádné funkce. Současně **Lukáš zvláštním způsobem zdůrazňuje postavu svědka. K volbě náhradníka za Jidáše je proto vybrán „... jeden z těch mužů, kteří s námi chodili** po celý čas, kdy Pán Ježíš byl mezi námi, od křtu Janova až do dne, kdy byl od nás vzat, a proto se musí spolu s námi stát svědkem jeho zmrtvýchvstání“ (srov. Sk 1,21-22). V opačném případě by se nemohl k Dvanácti připojit.

3. Letnice (srov. Sk 2,1-41)

Řecké slovo pentekoste znamená „padesátý“ (den). V židovském kalendáři tak byl označován svátek, který se slavil padesát dní po Velikonocích. **Po vyhnání už jeho důvodem nebylo přinášení prvotin ze sklizně, nýbrž oslava smlouvy, tzn. zákona, který byl dán na hoře Sínaj.** Lukáš do tohoto dne zařazuje událost ohlašovanou proroky i samotným Ježíšem: příchod Ducha svatého, přijetí nového zákona.

Letnice představovaly svátek obnovení smlouvy. Židé setrvali celou noc na Davidově hrobě a modlili se Davidovy žalmy. Když se den letnic chýlil ke konci, jak popisují Skutky, sestoupil Duch svatý na učedníky shromážděné ve večeradle, které se nacházelo v horní místnosti bezprostředně blízko u Davidova hrobu. Tato událost měla tedy silný dopad na všechny, kdo se té noci modlili na Davidově hrobě, a vysvětluje rovněž přítomnost tří tisíc obrácených po Petrově kázání onoho dne. Pozoruhodný je nejenom jejich počet a národnostní rozmanitost, roli hraje také přijetí Petrova slova: na sestoupení Ducha byli připraveni nejen apoštolové, ale všichni, kteří slyšeli slovo.

Seslání Ducha svatého je popsáno jako **hukot** z nebe, jako když se žene **silný vích**, a je provázeno přítomností **ohnivých jazyků**, které se rozdělily a nad každým z přítomných spočinul jeden. **To vše představuje analogii se starozákonní symbolikou Ducha a theofanii (zjevení) Boha na hoře Sínaj. Nyní se uzavírá nová smlouva a skrze tento shromážděný lid jsme spojeni jedním Duchem na místě nového Sínaje, stejně jako byl izraelský národ shromážděn na reálném úpatí hory. Tyto viditelné události jsou odvoláním na starozákonní dějiny i na samotné Ježíšovy přísliby.**

„Všichni byli naplněni Duchem svatým“ – toto je nejdůležitější prvek celého vyprávění. Duch svatý se zmocnil učedníků a daroval jim život skrze ustanovení nové smlouvy. To on byl tím zaslíbením, na něž čekali: „neodcházejte z Jeruzaléma, ale čekejte, až se splní Otcovo zaslíbení... budete pokřtěni Duchem svatým... dostanete sílu Ducha svatého, který na vás sestoupí, a budete mi svědky...“ (srov. Sk 1,4-8). **Tato znamení ohlašují přítomnost Ducha, který svůj příchod potvrzuje viditelným působením – mluvením cizími jazyky.** Existují mnohé diskuse o tom, zda se jedná o fenomén *glosolálie* nebo *xenolálie*, anebo je-li to zázrak mluvení či slyšení. Faktem však je, že tento div **označuje příchod Ducha svatého v plném souladu s poselstvím proroka Jóele (srov. Jl 3,1-2).** Tento Duch prorocí zvěstuje Boží přítomnost v jeho lidu a přímé naplňování jeho spásy.

Toto zrození nového lidu v jednotě s Božím dílem se již neprojevuje v podobě babylónského zmatku (srov. Gn 11), ale jakožto schopnost zvěstovat poselství spásy všem bez výjimky: „slyšíme je každý ve své rodné řeči... slyšíme je mluvit v našich jazycích o velikých skutcích Božích“ (Sk 2,8.11).

Někteří lidé apoštoly s posměchem označovali za opilé (srov. Sk 2,13). Mluvení cizími jazyky však není matematickým důkazem přítomnosti Ducha, je to znak jeho přítomnosti, který se přijímá a chápe ve víře. K přijetí této zvěsti v síle evangelijního poselství je tedy nezbytná víra toho, kdo hlásá, a rovněž toho, kdo naslouchá.

V tomto kontextu zmíníme Lukášem zdůrazněnou osobu Petra, který jménem všech učedníků směle hlásá kérygma – zvěst o Ježíšově smrti, zmrtvýchvstání a oslavení. Jeho zvěst je založena na svědectví a pravdivosti toho, co hlásá: „Tohoto Ježíše Bůh vzkřísil a my všichni to můžeme dosvědčit. Byl vyvýšen na pravici Boží a přijal Ducha svatého, kterého Otec slíbil; nyní jej seslal na nás, jak to vidíte a slyšíte“ (Sk 2,32-33). Petr tyto události hodnotí ve světle prorockých slov Starého zákona a prohlašuje jejich naplnění. Tři tisíce osob, které se k nim toho dne přidají (srov. Sk 2,41), se pak stanou znamením konečného Ježíšova eschatologického vítězství.

Duch svatý – protagonista Skutků

V celé knize Skutků nalezneme již od samého počátku zmínky o působení Ducha svatého: na začátku, když jej Ježíš zvěstuje svým učedníkům (srov. Sk 1,5), i na konci, když Pavel v Římě kárá zatvrzelou uzavřenost tamních židů evangelijnímu poselství (srov. Sk 28,25).

Slovo „Duch“ (ve smyslu Duch svatý) **je v knize použito 54krát**, z toho 36krát označuje jeho přítomnost nebo působení, aniž by šlo o jejich mimořádné projevy. Ty jsou v knize zmíněny 18krát (11krát ve formě narážky, 7krát ve formě odkazu na určitá fakta). Tato analýza nám umožňuje vidět celkové působení Ducha v prvotní církvi, i to, jakým způsobem se prožívalo jeho působení.

Výchozím bodem jsou pro nás letnice (srov. Sk 2,1-13) a tzv. druhé letnice (srov. Sk 4,23-31). V obou těchto vyprávěních můžeme spatřovat Ducha řídícího církev tak, že jí dával kázat Slovo směle a s mocí, přestože toto samo o sobě nebylo zárukou triumfálních úspěchů. Přítomnost Ducha nešetřila učedníky pronásledování a smrti, nýbrž dodávala sílu k vytrvalému hlásání evangelia. Působení Ducha tedy vyžadovalo víru víc než kdy jindy. Na příkladu Pavla vidíme, že nezakoušel pouze zázraky, ale i neúspěchy a odpor, přestože byl Duchem poslán (srov. Sk 13,4) a veden ve svém rozhodování (srov. Sk 19,21). Týž Duch mu také oznámil, že ve všech městech jej čeká utrpení a pouta (srov. Sk 20,22-23).

Skutky nepopisují Ducha jako mystérium – Duch je zde především předmětem osobní zkušenosti. Mluví se o něm s vědomým poznáním, je viditelný právě skrze vnější projevy. Jeho první projev v den letnic dokázal správně interpretovat Petr: „...nejsme opilí, ale přijali jsme dar Ducha“ (srov. Sk 2,14-16). V celé knize Skutků vidíme, že učedníci jsou s charismatickým působením Ducha důvěrně seznámeni.

Tato fakta vedou spontánně k následujícím otázkám: věříme i dnes v Ducha svatého, zakoušíme jeho přítomnost a působení? Hovoříme o něm s uvědoměným poznáním? Dokážeme rozpoznat jeho charismatické působení, anebo jsme toto vše přenechali době apoštolů? Duch svatý není apologetickým argumentem, ale Božím jednáním vedoucím ke spáse. To on v komunitě učedníků zpřítomňuje a oživuje Ježíše. Duch je Pán!

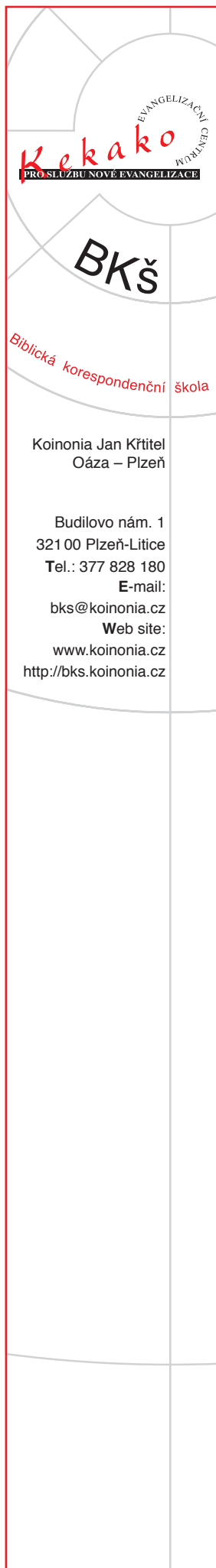
Život prvotní církve: komunita bratří

1. Bratři

Slovo „bratři“ je ve Skutcích jedním ze základních prvků charakterizujících křesťanskou komunitu.

Toto slovo má **dva významy:**

- „**příbuzenstvo**“ podle židovského zvyku (srov. Sk 1,14),
- „bratr“ jako označení **vztahu, jenž se zrodil z víry** (srov. Sk 1,15-16; 15,13; 21,17).

Druhý význam naplňuje Ježíšova slova: „moje matka a moji bratři jsou ti, kdo slovo Boží slyší a podle něho jednají.“ (L 8,21) Společná víra ve zmrtvýchvstání, modlitba a sdílení utužily bratrský vztah mezi prvními učedníky, který je typický pro Ježíšovy následovníky. To vše pak bylo zpečetěno příchodem Ducha.

Petr říká svým posluchačům: „Bratři, mohu vám směle říci...“ (Sk 2,29), a tito odpovídají zkroutěně apoštolům: „Co máme dělat, bratři?“ (Sk 2,37)

2. Podmínky pro nálezení ke komunitě

• Víra v Ježíšovo zmrtvýchvstání

Ježíš Kristus vstal z mrtvých a my jsme toho svědky – to je skutečná podstata apoštolského poselství.

Základem hlásání apoštolů je kérygma, tj. mocná a radostná zvěst o tom, že Bůh vzkřísil Ježíše, toho, který byl ukřižován. Toto je hlavní bod víry. Skutky obsahují rovněž **kérygmatické promluvy – pět Petrových** (srov. Sk 2,14-39; 3,12-26; 4,8-20; 5,29-32; 10,34-43) **a dvě Pavlovy** (srov. Sk 13,16-41 a 1 K 15,3-9 – tento text je nejstarší z těch, které vyprávějí o Ježíšově smrti a zmrtvýchvstání), **můžeme k nim přiřadit i to, co vzkříšený Ježíš řekl sám o sobě učedníkům na cestě do Emauz** (srov. L 24,13-35). **Promluvy jsou shrnutím celého prvotního hlásání: Ježíš zemřel za naše hříchy (srov. 1 K 15,3), vstal z mrtvých, aby nám přinesl požehnání (srov. Sk 3,26), byl oslaven, aby přinesl obrácení a odpuštění (srov. Sk 5,31) a my všichni to můžeme dosvědčit (srov. Sk 2,32).**

Apoštol Pavel svou službou hlásá toto: „Ježíš, náš Pán, byl vydán pro naše přestoupení a vzkříšen pro naše ospravedlnění“ (srov. Ř 4,24-25).

• Víra/obrácení, křest a přijetí daru Ducha požadují apoštolové jako odpověď na svoje hlásání.

Ježíš poslal své učedníky, aby v jeho jménu zvěštovali všem národům obrácení a odpuštění hříchů (srov. L 24,47). Ti, kteří se obrátí, budou pokřtěni (srov. Mt 28,19).

Proto v den letnic na otázku, co mají dělat ti, kteří byli zasaženi zvěstí, Petr odpovídá: „Čiňte pokání a každý z vás ať přijme křest ve jménu Ježíše Krista na odpuštění svých hříchů, a dostanete dar Ducha svatého“ (srov. Sk 2,37-38). Obdobnou otázku pokládá Pavlovi a Silasovi v 16. kapitole Skutků i žalářník z města Filipy: „Co mám dělat, abych byl spasen?“ Dostává se mu poučení: „Věř v Pána Ježíše, a budeš spasen ty i celá tvoje rodina.“

3. Vnitřní život komunity

V knize Skutků několikrát nacházíme – zejména na začátku – charakteristiku života komunity učedníků: 2,42-47; 4,32-35; 5,12-16.

Lukáš definuje ve výkladu tyto základní prvky, které se uskutečňují skrze intenzivní život ve společenství a jednotu:

- vyučování apoštolů
- bratrská jednota a sdílení
- lámání chleba
- společná modlitba

Máme před sebou popis dokonalé komunity. To nás však nesmí uvést v omyl, neboť vzápětí se setkáváme i s interními problémy, jako např. Sk 5,1-11; 6,1-2; 11,2-3; 15,1-6; 15,36-39, dále Ga 2,11-14; 1 K 11,17-22, to ovšem není celý výčet problémů, které ve společenství vznikaly.

Lukáš psal pro potřebu komunit a předložil nám ideál, o jehož naplnění můžeme stále usilovat. Popisu to neubírá nic na jeho historickém významu, je ovšem třeba jej nazírat podle hlavního autorova cíle – napsat teologickou historii.

Další charakteristiky prvních církevních obcí:

- zřetelná přítomnost **radosti** (srov. Sk 2,13.46; 5,41; 11,23; 15,31)
- **víra v Ducha svatého** – vztah k Duchu se formoval na základě zkušenosti (srov. Sk 8,39; 10,19; 13,2; 16,10; 20,22; 23,11; 1 Tm 1,18; 1 Tm 4,14)

Vedení Duchem svatým charakterizovalo pastorační působení komunity i její schopnost otevřít se charismatickým darům ve společném podřízení se jeho působení.

- **odvaha vydávat svědectví**, a to i vůči opozici protivníků (srov. Sk 4,13.29.31; 28,31)

Kniha Skutků apoštolů končí dokonalou syntézou řádu první křesťanské komunity: „... zvěstoval Boží království a učil všemu o Pánu Ježíši Kristu, bez bázně a bez překážek...“ (Sk 28,31). Boží moc se proměňuje v realitu, pouze když se lidé dokáží společně v poslušnosti podřídit vedení a působení Ježíšova Ducha a naučí se žít v jeho jménu.

ÚKOLY

**Cvičení 1 – 5 zpracujte písemně a zašlete k opravě,
úlohy 6, 7, 8 slouží pouze jako podněty k osobnímu zamyšlení!**

1. Jaké jsou symboly a význam nanebevstoupení a letnic? Vyhledejte a **vypište slovy** alespoň pět biblických citací týkajících se právě těchto prvků.
2. Co znamená tvrzení, že protagonistou Skutků je Duch svatý? Vyhledejte a **vypište slovy** alespoň pět citací.
3. Co je hlavním obsahem kerygmatického hlásání? Synopticky srovnajte a stručně vypište společné body (viz kerygmatické promluvy uvedené v této lekci).
4. **Stručně** vysvětlíte, co je prvotním hříchem církve a proč?
5. Potvrďte, nebo vyvráťte následující tvrzení (odpovězte ano – ne):
 - a) Skutky apoštolů jsou pouze historickou knihou.
 - b) Ve Skutcích se vypráví o kázání všech apoštolů.
 - c) Zmrtvýchvstání není historickým faktem.
 - d) Zmrtvýchvstání je teologickým faktem.
 - e) Lukáš je jedním ze svědků velikonočních událostí.
 - f) Skutky apoštolů jsou napsány z vnuknutí.
 - g) Filip z 8. kapitoly Skutků je jedním z apoštolů.
6. Co je cílem knihy Skutky apoštolů a jaký je její teologický obsah? Proč je pro nás tato kniha důležitá?
7. Proč je ve Skutcích důležitá právě Pavlova osoba?
8. V čem jsou pro nás dnes Skutky aktuální a čemu nás učí? Co bychom měli dělat, abychom prožívali stejnou zkušenost?